

Oe: Bird, un monstre personal

JOAQUIM ARMENGOL

És veritat que els grans llibres enfronten el lector a una realitat desconeguda, sovint dolorosa, violenta i atroç, vulnerant,

d'una manera greu i feridora, la seva intimitat més reservada. Posats davant d'un atzucac irreversible surt a la llum aquella bestialitat atàvica, sincera i espantosa que defineix l'home universalment. Aquesta transgressió fatal resulta desconcertant quan depassa la ratlla de la moralitat. I això és el que passa en *Una qüestió personal*, la pertorbadora narració de Kenzaburo Oé (Ose, illa de Shikoku, 1935.) Ara, gràcies a Edicions de 1984, i a la bona traducció d'Albert Nolla, ja podem llegir, per primera vegada en català, el premi Nobel japonès.

¿És *Una qüestió personal* una novel·la sobre monstres? ¿Parla del que tu i jo som en realitat? És, si més no, una novel·la que revela i escenifica la monstruositat humana, però que fredament apel·la a la responsabilitat personal i als actes que acaben sent definitius. Redemptors? Pots ser sí, però us asseguro que de monstres n'hi ha, com ho és el Bird, el protagonista; com ho són els seus sogres; com ho és la consoladora Himiko, un monstre sexual insaciable; com ho és el Kikuhiko, el fill del Bird, un monstre innat, un fill grotesc acabat de néixer amb una hèrnia cerebral tan grossa que sembla tenir dos caps; com ho són els metges al·lus i asèptics, fotent-se de la desgràcia aliena, etc. El Bird és l'encarnació de l'antiheroi, un vulgar professor d'anglès de 27 anys, tocat de romanticisme, que abans de casar-se somiejava a viatjar a l'Àfrica, però que ara l'únic que desitja és refugiar-se en aquesta fantasia juvenil per defugir les seves responsabilitats. El Bird, conster-

Oé narra com un malson tenir un fill discapacitat.

GETTY

nat per la fatalitat, el que realment espera és que aquest fill grotesc, aquest monstre horripilant, es mori; fugir i alliberar-se de tot plegat. Però, què pot fer? ¿Deixar morir la criatura deforme? Matar-la? ¿O fer viure un ésser d'aquesta mena sense plenitud? Són tres dies i tres

nits en caiguda lliure, de violència interior i transformació personal, en què la terrible odissea dels fets arrossega el nostre Bird per un abisme que el porta a refugiar-se en l'alcohol, en els braços sexuals de la Himiko i en l'asfixiant infàmia i humiliació de les pròpies

emocions. El Bird és un ésser incapaç d'adaptar-se a la societat, però almenys té la decent habilitat d'assumir la condició de monstre davant els altres i el lector.

És fascinant veure com la narració reflecteix la caiguda dels personatges en la seva naturalesa més obscura, com es descriu un infern real que a la fi acaba sent una anàlisi esplèndida de com funcionem els humans davant l'abisme. Éssers racionals que són com llibres vivents, literalment principis d'alguna revelació primària. Kenzaburo Oé és un mestre de l'estil impersonal, capaç de reconciliar la forma tradicional japonesa i la innovació amb veritable destresa i naturalitat, engendrant la figura d'un narrador omniscient, molt proper a l'autor, que fa la sensació d'introduir-se en la consciència pròpia dels personatges. La novel·la és plena de metàfores, d'imatges sensorials on sovint l'element comparatiu són animals o vegetals que s'humanitzen, o contràriament, humans que s'animalitzen. I és admirable la manera com l'autor aconsegueix crear atmosferes específiques, que acaben propiciant presagis de coses sinistres o fets desagradables que fan estremir el lector. Només la ploma d'un escriptor tan fi com Oé és capaç de produir sensacions com aquestes. Tot i la temàtica de caire social, d'haver-hi l'asfixiant pes de la postguerra com a rerefons, la novel·la no és pas moralitzant. No obstant això, m'hi sobra la sublimació de les pàgines finals.

Kenzaburo Oé, com el Bird, va arribar a Tòquio des d'un poble de l'interior, i segurament es va sentir tan perdut com el seu protagonista, en plantejar-se el significat del que suposa la fatalitat de viure amb un fill discapacitat. No és cap secret que el naixement del Hikari, el veritable fill de l'escriptor, va enfosquir i condicionar tant la vida com l'escriptura del Nobel. Probablement va narrar aquest malson, aquesta falla impressionant, per repensar la pròpia vida i posar en dubte la moral tradicional japonesa. Oé, però, abasta, de manera meravellosa, el sentit de qualsevol societat. ♦♦

UNA QÜESTIÓ PERSONAL
KENZABURO OÉ
TRADUCCIÓ D'ALBERT NOLLA
EDICIONS DE 1984
252 PÀG./18 €

Ser feliç i no saber-ho

MARINA ESPASA

Els catalans som tan originals que fins i tot tenim un escriptor francès. I aquesta no és una frase treta d'un monòleg de

Capri, sinó l'única conclusió possible després de llegir *Les meues universitats*, el segon volumet de les memòries no oficials de Joan-Daniel Bezonoff, l'escriptor de Perpinyà que resisteix, ara i sempre, l'invasor francès. Després del celebrat *Una educació francesa* (Premi Lletre d'Or 2010), que disfressava la infància d'un nen francès amb el vestit d'un futur escriptor català, ara li toca a l'adolescència i primeríssima joventut, els anys d'estudiant a la Khagne, l'escola preparatòria per a les grans Écoles Nationales on es formen les elits franceses. Dos anys de colzes clavats sobre manuals de

lletí i de grec, literatura espanyola, anglesa i francesa per intentar passar un examen duríssim que només uns quants privilegiats aprovaran. Bezonoff no ho va fer, i ens n'hem d'alegrar, perquè si bé pots ser França ha perdut un ministre del Midi, Catalunya ha guanyat un escriptor nord-català. Ara, si no va aprovar no va ser pas per falta de talent. Culpine el sol de la Niça mediterrània, els gelats menjats a l'ombra de les cases italianes o les tardes passades escoltant discos de Frank Sinatra. La felicitat inconscient dels vint anys, que és el que fa que el llibre sigui alguna cosa més que un reguitzell de professors, llibres, pel·lícules i cançons, per convertir-se en el llibre de records d'un jove que només volia esdevenir escriptor.

"Sabeu com es diu zero en lletí? No? Tanmateix, aquesta és la nota que heu obtingut...": aquest és el to

amb què els professors de la Khagne fustigaven els alumnes. Un to que forja caràcter, d'això no hi ha dubte. I que estimula la creativitat. La de Bezonoff segur: per fer mofa dels professors, que considerava "nulletats intel·lectuals", modificava lletres de cançons de Luis Mariano i de Jacques Brel. No hi ha dubte que si el lector no està familiaritzat amb la cultura francesa, més de la meitat de la gràcia del llibre es perd. Ara, però, no ens deprimirem tot calculant quants lectors catalans hi estan familiaritzats, amb aquesta cultura veïna. Val més continuar llegint. I arribar al capítol -breu com tots, perquè el llibre té la mateixa estructura que el seu predecessor-, el mateix desordre comprensible- que es titula *El ball*, i que comença amb l'arribada de Bezonoff a Irun, atret per una exposició sobre Luis Mariano, el seu tenor de capçalera. L'em-

LES MEUES UNIVERSITATS
JOAN DANIEL BEZONOFF
L'AVENÇ
174 PÀG./18 €

pleat de l'Ajuntament li recorda, desolat, que l'exposició havia estat l'any anterior, però això, en lloc de desanimar l'escriptor, l'omple d'alegria: "Así que sólo un año de retraso, yo que habitualmente llevo cincuenta". Aquest és el seu esperit: intentar viure l'època d'avui amb els vestits d'ahir, però sense dramatismes i amb humor. El llibre està a punt de tancar-se amb un to baix, d'amargor mal dissimulada causada per la traïció inevitable dels ideals de joventut, però una última visita a Briançon, l'arcàdia particular de Bezonoff, el fa reviscolar: retroba i aconsegueix fotografiar la casa pairal i més tard, amb un amic, es des-trossa els ulls mirant de distingir els títols dels llibres d'una llibreria a les fosques, com si es poguessin fotografiar també. L'amistat i l'amor per la cultura com a valors perdurables: què més cal per ser feliç? ♦♦